

Iulian Boldea, Dumitru-Mircea Buda (Editors)
CONVERGENT DISCOURSES. Exploring the Contexts of Communication
Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureş, 2016. Section: Social Sciences
ISBN: 978-606-8624-17-4

THE PROTECTION OF CHILDREN IN INSTITUTIONS – A SOCIAL IMPERATIVE

Maria Oprea, Assoc. Prof., PhD
"Vasile Goldiș" West University of Arad

Abstract: An overview of recent decades that have profoundly marked the Romanian society cannot circumvent one of the most sensitive issues of the '90s: the situation of children in institutions. The completely unacceptable conditions in which orphans lived, the specific environment in orphanages were disturbing issues for the whole Romanian society of that time. After more than 26 years, the fate of children in social protection centers is much better, significant steps were taken which led to the improvement of the environment in which these children live. There were established a series of family centers that tend to reproduce specific family climate in which one can speak not only about providing material goods, but especially emotional warmth. There also arose private institutions that provide the social support that is so necessary for these children. But nevertheless, there are still enough cases where institutionalized children do not benefit from conditions that may ensure their age-specific growth and development in an appropriate environment. The analysis of youth that must leave the social protection institutions after turning 18 years old is becoming an issue of greater and greater interest considering that in order to be able to live independently they require not only specific skills but especially financial conditions and professional training that would allow them to carry out economic activities designed to ensure their existence.

Based on these problems that have not yet to be offered a favorable solution, we conducted a study on the social condition of institutionalized children and young people in Arad County.

Keywords: institutionalized children, family, social protection, child social protection institutions, Arad County.

Introducere

Societatea modernă se manifestă printr-o dinamică a schimbării, iar societatea românească a fost silită să facă față provocărilor unor mutații majore, în condițiile în care abia de 26 de ani a intrat într-un proces de readaptare la valorile democratice. Tranziția a lăsat și lasă încă urme adânci în modul în care diferitele segmente ale societății reușesc să se adapteze provocărilor prezentului. Au fost înregistrate, în acest interval de timp, mutații în modul de raportare la nou, a fost identificată o arie largă de fenomene grave ale trecutului, marcate social greu de depășit, drame sociale și traume care nu s-au vindecat încă. Printre acestea, drama copiilor orfani ne-a urmărit ani în șir, imaginile din orfelinate s-au aflat sub lupa presei naționale și internaționale. Au fost realizate o serie de încercări de normalizare a condiției copilului instituționalizat, o nouă abordare privind climatul din instituții, relaționarea

Iulian Boldea, Dumitru-Mircea Buda (Editors)

CONVERGENT DISCOURSES. Exploring the Contexts of Communication

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, 2016. Section: Social Sciences

ISBN: 978-606-8624-17-4

personalului cu acești orfani. Dacă astăzi se poate vorbi despre faptul ca în anii următori, copiii fără suportul familiei de origine să crească în medii apropiate celor familiale, o astfel de perspectivă este posibilă pentru că în ultimii ani s-au făcut eforturi în domeniul protecției sociale, s-a renunțat treptat la instituțiile de tip „mamut” cu un număr mare de copii, accentuându-se procesul de instituționalizare în centre de tip familial, au fost încurajate adopțiile, în special cele naționale, iar legislația s-a adaptat din mers acestor imperative. Numărul încă mare de copii din centrele de protecție socială se poate explica și prin faptul că schimbările în plan social au afectat din temelii nu doar convingeri, atitudini și comportamente, ci și instituții. Se manifestă astăzi o anumită toleranță din partea societății în raport cu o serie de fenomene negative din sfera relațiilor familiale, astfel că în multe cazuri, cu prea mare ușurință și fără reacții sociale ferme, se produce fenomenul de abandon al copilului de către părinți, fie în maternități, alte unități spitalicești sau alte contexte situaționale. O altă explicație este chiar cea referitoare la mutațiile din sfera structurii familiei, a relațiilor dintre soți, dintre părinți și copii. Semnalarea aspectelor problematice privind specificul, rolul și funcțiile familiei, nu pot să nu ne conducă cu gândul la zecile de mii de copii lipsiți de toate avantajele pe care le oferă o familie, de căldura sufletească, iubirea, grija părintească, precum și suportul pe care mediul familial îl acordă copilului în mod firesc: grupul copiilor instituționalizați.

1. Rolul familiei în procesul de formare și dezvoltare a personalității copilului:

Familia poate fi considerată ca „unitatea socială constituită din adulți și copii, între care există relații de filiație-naturală (de sânge) sau socială-, indiferent de orice alte considerente” (Stănciulescu, 1997, p. 26). Familia este grupul social care are rolul important de a forma și pregăti indivizii pentru integrarea armonioasă în planul vieții sociale, pentru a deveni adulți responsabili și eficienți, este principalul suport pentru copil, mediul natural în care acesta crește, se dezvoltă și evoluează ca personalitate. Din primii ani de viață, copilul deprinde în familie primele manifestări cu semnificație socială, realizează prima formă de integrare în societate, se manifestă ca ființă socială prin procesul de socializare primară, care reprezintă un proces fundamental de transmitere a culturii și organizării sociale la generațiile următoare, de către adulți, asigurându-se continuitatea, stabilitatea și perpetuarea societății (Schifirneț, 2004). În procesul de socializare, indivizii dobândesc informații, atitudini, valori și comportamente necesare în devenirea lor ca ființe sociale. Realizată prin intermediul limbajului, la începutul vieții individului, când acesta dobândește elementele sociale de bază: norme, valori, credințe, socializarea primară are rolul de a contribui la achiziționarea acelor informații și deprinderi sociale care să-i permită copilului participarea la viața socială de zi cu zi și formarea eului. Finalitatea procesului de socializare este, în primul rând, integrarea socială a copilului, care exprimă modul în care un individ oarecare se manifestă ca membru al unei colectivități, având capacitatea de a participa la viața acesteia, de a recepta și prelucra informația specifică, precum și de a comunica printr-un sistem simbolic împărtășit de toți, de a ocupa poziții și de a-și asuma roluri legitime. Familia poate fi considerată astfel drept mijlocitor între copil și societatea globală. În aceste condiții, absența familiei din viața copilului poate avea urmări negative semnificative, atât în planul dezvoltării fizice, cât și psihice, pe termen mediu sau lung,

Iulian Boldea, Dumitru-Mircea Buda (Editors)

CONVERGENT DISCOURSES. Exploring the Contexts of Communication

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, 2016. Section: Social Sciences

ISBN: 978-606-8624-17-4

afectând reușita școlară, capacitatea de integrare în plan social și de manifestare ca viitor adult. Într-o astfel de situație se află categoria socială vulnerabilă a copiilor instituționalizați.

2. Aspecte privind situația copiilor instituționalizați. Cauze ale instituționalizării și probleme specifice copiilor din instituții: Se poate afirma faptul că procesul de socializare pentru copiii instituționalizați nu prezintă aceleași caracteristici ca și în cazul copiilor crescuți în mediul familial, iar, dacă școala, ca instanță de socializare secundară, nu va reuși să compenseze unele aspecte absente din socializarea primară, destinul copiilor instituționalizați nu are prea multe argumente încurajatoare. Există totuși o bună parte dintre copiii din instituții care depășesc absența suportului familiei de origine, având reale șanse de a se realiza în plan personal și profesional, este vorba îndeosebi de cei crescuți în centre de tip familial. Cauzele care au condus la instituționalizare pot fi multiple, de la decesul părinților, sărăcie, familii dezorganizate, până la abandonarea acestora în maternități sau alte unități spitalicești, ori părăsirea copiilor în diverse alte împrejurări. Ca urmare, acești copii fără părinți, în cazul în care nicio altă rudă nu își manifestă dorința și responsabilitatea de a se angaja în creșterea și educarea lor, vor fi încredințați instituțiilor de protecție socială, devenind astfel parte a grupului social vulnerabil al copiilor instituționalizați. Legislația din domeniu s-a modificat în permanență, în încercarea de a fi adaptată climatului contemporan și cerințelor caracteristice spațiului european. Astăzi, cadrul legislativ care fundamentează condiția copilului instituționalizat este asigurat de prevederile Legii nr 292/2011, modificată prin O.G. nr. 30/2015.

Vorbind despre cauzele pentru care ajung copiii să fie abandonați, Bowlby (1975, p. 13-14) evidențiază ca relevante: apariția unor situații de urgență, determinate de decesul sau spitalizarea mamei, imoralitate, cruzime, sărăcie, neglijență; tatăl, deși prezent, este inapt prin boală fizică sau psihică, instabilitate sau deficiență psiho-fizică; prezența unei mame inapte pentru creșterea copilului; absența totală a suportului din partea rudelor. Mulți copii care ajung în instituții provin din familii dezorganizate sau cu mari probleme sociale. Abandonul este considerat drept cauză primă a instituționalizării, corelat însă cu alte aspecte cauzale, printre care se pot evidenția: abuzul și maltratarea copilului, copil nedorit, cu handicap sau alte afecțiuni (HIV/SIDA), mame minore, necăsătorite sau cu nivel educațional scăzut, părinți divorțați, în detenție, alcoolici, cu boli cronice sau handicap, lipsa locuinței, părinți șomeri (UNICEF, F.I.C.F., 1997). Dacă vorbim despre efectele instituționalizării, trebuie să pornim de la sublinierea faptului că instituționalizarea înseamnă separare, în primul rând, de mamă, ori acest aspect nu poate să nu determine un complex de manifestări cu caracter negativ pentru copil, de la implicații pe termen scurt, până la afectarea profundă a modului în care se va dezvolta personalitatea acestor copii. Vorbim despre deprivarea maternă sau sindromul de separare „depresie analitică” (Spitz, Bowlby, 1946, 1952), sindrom de nedezvoltare, apatie, în special în cazul copiilor cu vârsta cuprinsă între 0-3 ani, efectele deprivării materne sunt practic irecuperabile, primele consecințe ale separării de părinți fiind stagnarea sau întârzierea în dezvoltare, posibilă și afectarea dezvoltării psihologice dacă perioada de separare dintre un copil de vârstă fragedă și mamă (sau altă figură maternă constantă) este mai mare. Un alt sindrom este cel de instituționalizare sau hospitalism, manifestat pe fondul neglijării, curențe de îngrijire, stimulare, socializare și educare a copilului (idem, p. 101). Se pot evidenția, la

Iulian Boldea, Dumitru-Mircea Buda (Editors)

CONVERGENT DISCOURSES. Exploring the Contexts of Communication

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, 2016. *Section: Social Sciences*

ISBN: 978-606-8624-17-4

copiii de peste un an, tulburări în aproape toate sectoarele dezvoltării psihice (Roth, 1992, p. 92): retard parțial sau global în dezvoltarea psiho-motorie, apatie, instabilitate psiho-motrică, comportamente fără conținut, tulburări masive ale organizării spațio-temporale etc. De remarcat este deprivarea afectivă și tulburările emoționale, apare imaturizare afectiv-emoțională, depresie, frică, agitație, alertă, culpabilitate, insecuritate emoțională etc., care generează alte efecte în planul acomodării, adaptării și integrării școlare, foarte mulți copii instituționalizați având performanțe școlare slabe (Brătianu, Roșca, 2005). Studiile privind copiii instituționalizați au semnalat o serie de factori de risc în cazul acestora (David, Appell, 1973): schimbările multiple ale mediilor de viață și îngrijire, îngrijirile depersonalizate, imposibilitatea creării unei relații afective privilegiate, hipostimularea dezvoltării psihomotorii, absența dezvoltării către lumea exterioară.

O parte a copiilor instituționalizați au fost supuși unei arii largi de abuzuri, atât în familia de origine, cât și, ulterior, în instituții: abuzului psihologic, fizic, emoțional și sexual (Stativă, coord., 2002), cu urmări profunde asupra dezvoltării și conduitei copilului. Copiii instituționalizați sunt numiți frecvent în documentele UNICEF, ca o categorie de copii „în circumstanțe deosebit de dificile”. Dezvoltarea întârziată a copilului instituționalizat trebuie înțeleasă nu ca o reacție directă la separarea de părinți, ci ca un efect al mediului nestimulativ, în special la lipsa oportunităților interacțiunii spontane și afectuoase cu adulții, ceea ce va putea determina o incapacitate de a trăi, în instituții, experiența unor relații călduroase, apropiate și de durată cu adulții în care să poată avea încredere și, de multe ori, chiar cu prieteni de aceeași vârstă (Ainsworth, 1962). Se remarcă faptul că se încearcă, în instituții, în tot mai mare măsură, să se asigure condiții care să răspundă necesităților copiilor, respectarea drepturilor acestora.

3. Metodologia cercetării: Scopul prezentului studiu este de a analiza aspecte specifice copiilor instituționalizați din județul Arad, extensia fenomenului, particularitățile mediului instituțional. **Obiectivele** propuse vizează, în prim plan, evidențierea principalelor aspecte cauzale ale instituționalizării copiilor, efectele acestui fenomen, condiția școlară a copiilor, identificarea modalităților favorizante procesului de reintegrare în familie a copiilor.

Ipotezele cercetării:

a) Instituționalizarea copiilor este o consecință, în primul rând, a abandonului copiilor de către părinți, în special de către mame, aspect determinat de fenomene de marginalizare socială specifice unor familii sărace, familii dezorganizate etc;

b) Climatul din instituții, modul de relaționare adult-copii, copii-copii, pot conduce la efecte negative asupra copilului, de ordin fizic, psihologic și comportamental, influențând astfel formarea și dezvoltarea armonioasă a personalității acestuia;

d) Indiferent de tipul instituției de protecție socială, de condițiile oferite în cadrul acestora, copilul va dori să se reîntoarcă în familia de origine, alături de părinți.

Metode și tehnici de cercetare: studiul documentelor; analiza calitativă-interviul semistrukturat; studiul de caz; analiza cantitativă-chestionarul. Interviul a fost aplicat unui număr de 15 copii, iar 25 au răspuns întrebărilor din chestionar. Baza de date a fost constituită cu sprijinul D.G.A.S.P.C. Arad, la sfârșitul semestrului I, anul 2016.

Iulian Boldea, Dumitru-Mircea Buda (Editors)

CONVERGENT DISCOURSES. Exploring the Contexts of Communication

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, 2016. Section: Social Sciences

ISBN: 978-606-8624-17-4

4. Nevoia de protecție socială a copiilor din instituții. Copiii instituționalizați din județul Arad: Populația României, conform datelor INS, 2012, era de 19.042.936 locuitori, din care 4.230.964 (22, 21%) copii cu vârsta între 0-19 ani. Totalul copiilor aflați în sistemul de protecție specială la sfârșitul anului 2015, era de 57.279, 18.631 fiind protejați în centre de servicii de tip familial, la asistenți maternali, la rude de până la gradul IV sau la alte familii/persoane; 16.396 copii se aflau în servicii rezidențiale publice și 3.895 în servicii rezidențiale private (A.N.P.C.A., 2015). O parte a copiilor care se află în grija unor instituții aparține segmentului de copii cu părinții plecați la muncă în străinătate, un număr de 65.432 familii care au plecat din țară, au lăsat 85.194 copii fără protecția parentală. În sistemul de protecție specială au fost preluați 4.227 copii, fie la asistenți maternali (576), în centre de plasament (868), la rude până la gradul IV (2.453), fie la alte familii/persoane (330) (D.G.A.S.P.C., 2016). În toate aceste circumstanțe, nu apare ca un fenomen de raritate faptul că unii dintre copii au fost supuși abuzurilor, de diferite tipuri, în diferite medii, de la cel familial (12.616), la cel școlar (78), în instituții de tip rezidențial (191), la asistenții maternali profesioniști (38), în alte instituții (42) sau în alte locații (671). Dintre aceștia, 1.016 au sub 1 an!

Tabel nr. 1. Aspecte privind abuzul asupra copiilor în funcție de vârstă

Vârsta	<1 an	1-2 ani	3-6 ani	7-9 ani	10-13 ani	14-17 ani	>18 ani
Total	1016	1315	2827	2540	3106	2688	54

Sursa: D.G.A.S.P.C., 2015

Județul Arad, conform datelor recensământului populației din 2012, dispune de o populație de 43.629 locuitori, din care 89.875 (20, 87%) sunt copii cu vârsta de până la 19 ani (DJS Arad, 2012). O parte a acestora se află sub protecția unor instituții sociale, astfel, conform raportului pe anul 2015 al D.G.A.S.P.C. Arad, pentru 1.439 copii au fost luate următoarele măsuri de protecție socială: plasamentul la familii/persoane-595 copii; tutelă: 28 copii; plasament la asistent maternal profesionist: 194 copii; plasament la un serviciu rezidențial: 395 copii; plasament la o organizație neguvernamentală: 128 copii; plasament al copilului cu dizabilități într-un serviciu rezidențial: 88; plasament la un centru de primire minori sau un centru de criză: 9 copii; măsură a D.G.A.S.P.C. Arad: 1 copil (D.G.A.S.P.C. Arad, 2016).

În județul Arad funcționează centre pentru protecția specială a copilului în servicii de tip rezidențial (centre de plasament, apartamente, case, centre maternale), unde se aflau, la sfârșitul anului 2015, un număr de 537 copii, în orașele: Arad, Lipova, Ineu, Sântana, Chișineu Criș, Pâncota, Sebiș, precum și în mediul rural: comuna Vladimirescu, Mocrea, Beliu, Vârfurile, Dorobanți, Zăbrani, Frumușeni, Vărădia de Mureș, Bocsig. Serviciile în care sunt plasați copiii în regim de urgență sunt servicii de tip rezidențial D.G.A.S.P.C. Arad și servicii de tip familial, fiind înregistrate 42 cazuri (D.G.A.S.P.C., Arad, 2016). Este explicabil procentul mai ridicat al instituțiilor de protecție socială în mediul urban (70, 48%), în raport cu cel rural (29, 52%), aici oportunitățile financiare și spațiile adecvate fiind mai accesibile în raport cu zona rurală. În privința tipului de centru în care sunt instituționalizați copiii, amintim: Centrul Maternal Arad: 1 (0, 20%), Centre de Plasament: 104 (20, 89%), 10 Centre de

Iulian Boldea, Dumitru-Mircea Buda (Editors)

CONVERGENT DISCOURSES. Exploring the Contexts of Communication

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, 2016. *Section: Social Sciences*

ISBN: 978-606-8624-17-4

Plasament în regim de Urgență (2,01%), și Centrele de Tip Familial: 383 (76,90%). Ultimele decenii au adus schimbări în plan economic, acestea exprimându-se și în sfera serviciilor sociale. Astfel, mediul de afaceri privat s-a orientat și spre asigurarea serviciilor de protecție socială a copiilor, ca urmare, deși ponderea unităților de protecție socială este deținută de instituțiile publice (78, 51%), unele dintre ele existând dinainte de anul 1989, fiind ulterior modernizate, cele private (21, 49%) se impun tot mai mult, atât prin gradul de implicare și profesionalism, cât și prin calitatea serviciilor.

Conform bazei de date realizate la sfârșitul semestrului I al anului 2016, un număr de 498 copii din județul Arad, de vârste variate, din medii rezidențiale diferite, tipuri diferite de familie, au un element comun esențial: sunt copii instituționalizați, separați de părinți, dincolo de aspectul cauzal, oricum, nu extrem de diferențiat. Dacă luăm în calcul tocmai motivul pentru care acești copii au ajuns în centrele de protecție socială, putem vorbi despre câteva categorii cauzale: abandon, abuzul de orice fel-fizic, emoțional, psihic etc., părinți bolnavi de diverse afecțiuni, decesul unuia sau al ambilor părinți, dizabilitatea copiilor, părinți cu dizabilități, părinți care au săvârșit fapte penale, părinți decăzuți din drepturile parentale, copii părăsiți de mame în spitale, lipsa locuinței, sărăcie, sărăcie și abuz asupra copilului, cumulate. Astfel, 24 copii (4,82%) au fost abandonați de către familie, 189 copii (37,95%) au fost abuzați, 1,00% dintre copii au avut părinții bolnavi (5 părinți), 4,02% au fost cazuri de părinți decedați (20 părinți), 27 (5,43%) cazuri de sărăcie și abuz asupra copilului, 155 (31,13%) sunt copii din familii sărace, 35 (7,03%) copii au fost părăsiți în spitale, în 15 cazuri (3,02%), lipsa locuinței a condus la instituționalizarea copilului, 4 părinți (0,80%) au fost decăzuți din drepturile parentale, 2,20% sunt situații de dizabilitate a părinților (11 părinți), 9 (1,80%) reprezintă cazurile de părinți care au săvârșit fapte penale, 0,80% sunt copii cu dizabilități (4 copii).

Iulian Boldea, Dumitru-Mircea Buda (Editors)
CONVERGENT DISCOURSES. Exploring the Contexts of Communication
 Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, 2016. Section: Social Sciences
 ISBN: 978-606-8624-17-4

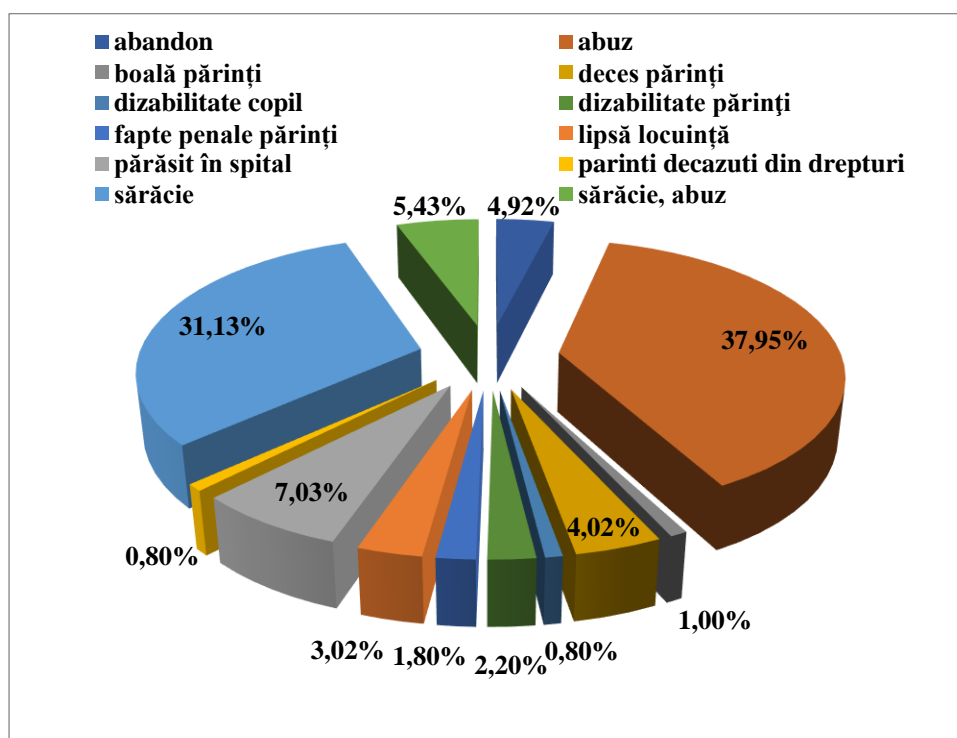

Figura nr. 1. Motivele instituționalizării copilului

Faptul că se ajunge la instituționalizarea copilului ca urmare a abuzurilor, de orice fel, săvârșite în cadrul familiei, exprimă o realitate prezentă și la nivel național, abuzul în familie fiind considerat ca primă cauză a instituționalizării. Astfel, la sfârșitul anului 2015, un număr de 13.546 copii au suferit abuzuri de diferite forme în familie și în diverse alte instituții. Din totalul situațiilor de abuz, 9.625 copii (71, 05%) au fost neglijați și 1.740 (28,95%) au fost abuzați emoțional. Din cele 12.616 abuzuri care s-au produs în familie (93, 13%), 11.073 copii au fost fie neglijați: 9.400 copii (74,50%), fie abuzați emoțional: 1.673 copii (25,50%) (D.G.A.S.P.C., 2015). Multe dintre aceste familii, ca, de altfel, o bună parte a societății, părinți sau nu, atunci când se vorbește despre neglijarea copilului sau abuzul emoțional, se pare că nu ar conștientiza gravitatea implicațiilor acestor fapte asupra evoluției și dezvoltării personalității copilului, considerând că doar abuzul fizic ar reprezenta un pericol real pentru copil, ignorând efectele devastatoare ale abuzului emoțional, mai ales în familie. Pe de altă parte, din datele existente la nivel național, s-au înregistrat un număr de 78 cazuri de abuz asupra elevilor în mediul școlar: abuz fizic (28), emoțional (24), abuz sexual (912), neglijare (14) (D.G.A.S.P.C., 2015), în condițiile în care școala este o instanță educativă fundamentală, alături de familie!

Ajungem astfel la aspectele privind școlarizarea copiilor din instituții. Având în vedere faptul că este vorba despre copii cu vârsta de la 0-18 ani, în principiu, este firesc faptul să se înscrie în zona nivelului: preșcolar (10,84%), primar (32,93%), gimnazial (39,96%), liceal (9,45%) sau profesional (2,21%). Un segment mai restrâns îl reprezintă tinerii de peste 18 ani, care se regăsesc la școli postliceale (3,41%) sau chiar la nivelul studiilor superioare (0,60%).

Iulian Boldea, Dumitru-Mircea Buda (Editors)
CONVERGENT DISCOURSES. Exploring the Contexts of Communication
 Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, 2016. Section: Social Sciences
 ISBN: 978-606-8624-17-4

Aceștia confirmă faptul că, deși au crescut în instituții, se poate vorbi despre o pregătire profesională, o carieră care le va putea asigura independența economică și un statut respectabil în societate. O mică parte a copiilor din instituții (0,60%) au abandonat școala, motivele fiind determinate de eșec școlar repetat, fiind declarați repetenți sau exmatriculați, pe temeiul depășirii vârstei care le permite să mai frecventeze cursurile unei instituții școlare.

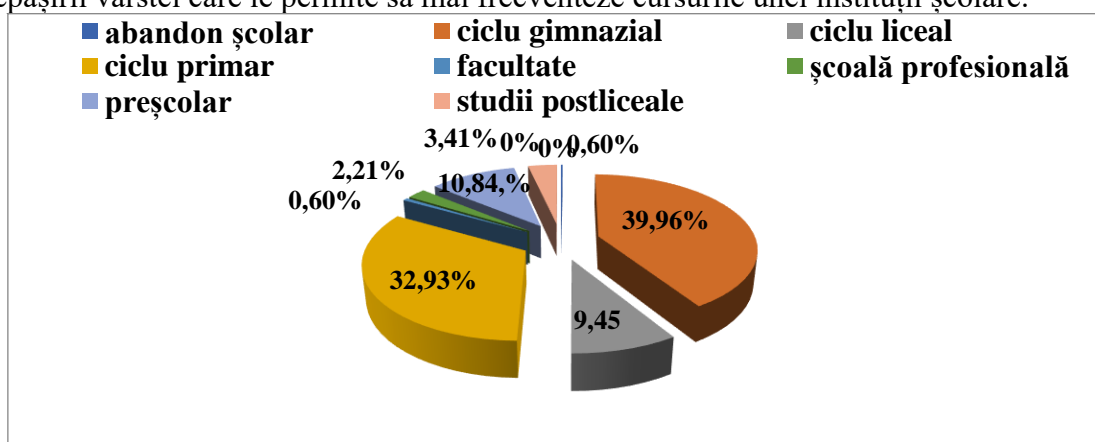

Figura nr. 2. Nivelul de școlarizare

Vorbind despre școală, se impune o privire asupra rezultatelor la învățătură obținute de către elevii din instituții. Astfel, dacă ne referim doar la situația elevilor din preuniversitar, din totalul acestora (424), pe lângă cazurile de abandon școlar (0,60%), există și elevi repetenți: 36 (8,49%), care repetă anul chiar de 2-3 ori, ajungând să depășească vârsta legală, atât la nivel primar, cât și gimnazial, fiind exmatriculați. În marea parte a cazurilor: 315 (74,30%), se înregistrează elevi cu situație școlară slabă sau bună, doar 73 dintre aceștia au rezultate foarte bune la școală (17,21%). Analizând baza de date, am urmărit punctual motivul instituționalizării corelat cu situația școlară a copilului. Acești copii cu note foarte bune ajung în instituții din motive extrem de diverse, care acoperă întreaga plajă cauzală, astfel, se poate concluziona cu o notă de optimism faptul că, dacă în instituții, personalul înțelege nevoile acestor copii, îi sprijină și le asigură suportul necesar în procesul dezvoltării lor, nu este imposibilă realizarea de către acești copii a unei traiectorii personale și profesionale similare copiilor care cresc în familiile lor. În egală măsură, am urmărit și corelația dintre motivul instituționalizării și eșecul școlar sau notele mici ale elevilor. Și în acest caz se evidențiază gama extrem de largă a cauzelor instituționalizării. Ca urmare, și în situația acestor copii, personalul din instituții și modul în care își înțeleg și își realizează menirea lor, alături de particularitățile psihice, intelectuale și emoționale ale copilului, precum și mediul școlar, constituie factorii direct responsabili de modul în care acești copii vor evolua, în timp

Dacă analizăm condiția copiilor din instituții în funcție de gen, în perioada studiată, la nivelul județului Arad, se pare că băieții: 315 (60,44%) au ajuns în instituții în număr mai mare decât fetele: 213 (39,56%). De interes este vârsta copiilor din instituțiile din județul Arad, vorbim despre 54 copii sub 6 ani (10,84%), 263 au între 6-14 (52,83%), cei de 14-18 sunt în număr de 154 (30,92%), în timp ce copiii de peste 18 ani, sunt în număr de 27 (5,42%).

Iulian Boldea, Dumitru-Mircea Buda (Editors)
CONVERGENT DISCOURSES. Exploring the Contexts of Communication
 Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, 2016. Section: Social Sciences
 ISBN: 978-606-8624-17-4

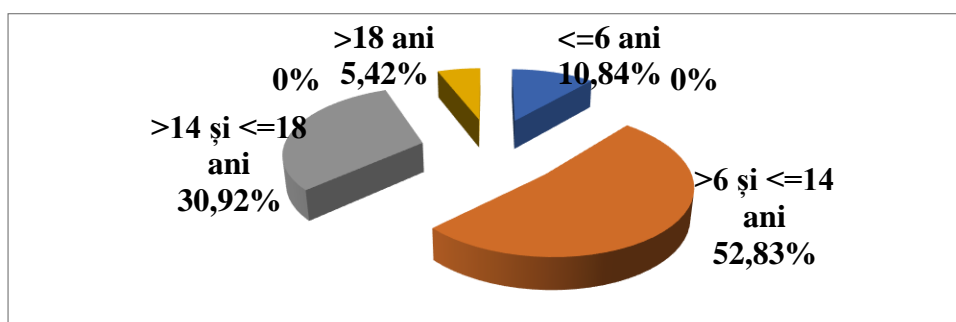

Figura nr. 3. Vârsta copiilor din instituții

Numărul copiilor din instituții de vârstă mică este mai restrâns, o cauză ar putea fi și intenția manifestată de către persoanele care doresc adopția copiilor încă din primii lor ani de viață, chiar din primele luni. Vorbind despre adopție, în perioada anului 2015, în județul Arad, au fost instrumentate cazurile a 153 copii adoptabili (D.G.A.S.P.C., Arad, 2016). La nivel național, un număr de 3.436 copii au fost identificați ca adoptabili, 1.593 fete (46%) și 1.843 băieți (54%) (D.G.A.S.P.C., 2016). Luând în considerare vârsta copiilor instituționalizați, pe lângă aspectele cauzale precizate anterior, se evidențiază faptul că o parte a copiilor născuți în județul Arad în anii 2011, 2012 sau 2013, se regăsesc în categoria celor care au fost instituționalizați ca urmare a abandonării lor de către mame la maternitate sau alte unități medicale. Ar putea fi vorba, în acest caz, și despre unele mame minore, necăsătorite, știut fiind faptul că numărul fetelor cu vârstă extrem de fragedă care ajung mame devine tot mai îngrijorător.

Analiza calitativă pe bază de interviu realizată la unul dintre centrele rezidențiale din județul Arad, evidențiază faptul că majoritatea copiilor aflați în cadrul asociației se confruntă cu situații similare: părinți care îi părăsesc la vârste fragede, părinți violenți, fără venit sau părinți care nu îi vor. Prin faptul că părinții îi părăsesc de mici, la vârsta adolescenței copiii prezintă probleme de atașament, absența relației cu părinții marchează profund viața copilului, se ajunge la situații de copii cu un coeficient redus de inteligență, cu agresivitate crescută, cu probleme emoționale și chiar probleme psihiatrice. Ca urmare, independent de tipul serviciilor sociale de care beneficiază copiii din instituții, de modul în care angajații din centre se îngrijesc de asigurarea unui climat de viață cât mai asemănător cu cel familial, acest lucru nu va putea substitui în prea mare măsură căldura căminului din familia de origine. Chiar dacă acești copii au fost abandonați de către familiile lor sau condițiile materiale de acasă sunt precare, dorința cea mai mare a copiilor instituționalizați rămâne aceea de a se reîntoarce în familie, atunci când acest lucru este posibil, cu atât mai mult cu cât unii dintre aceștia au ajuns în instituții la o vârstă prea mică pentru a putea conștientiza adevăratul motiv al instituționalizării. Deci, acești copii își doresc cel mai mult o familie (90%), nu bunuri de ordin material și, deși apreciază relația cu colegii lor ca fiind bună (60%), o parte dintre ei nu pot să se considere integrați în colectiv, în mod real, ba chiar afirmă că se simt respinși (10%) sau nu se pot „înțelege” cu nimeni (30%). Aceste aspecte vin să sublinieze și ele de ce acești copii își doresc în primul rând reintegrarea în familie, dar ne lasă și un sentiment de tristețe gândul că 60% dintre copiii

Iulian Boldea, Dumitru-Mircea Buda (Editors)

CONVERGENT DISCOURSES. Exploring the Contexts of Communication

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, 2016. Section: Social Sciences

ISBN: 978-606-8624-17-4

din acest centru nu mai mențin legătura cu mama și pentru mulți dintre ei (60%) mama este necunoscută.

Concluzii: Studiile de caz realizate evidențiază câteva aspecte particulare ale copiilor din centrele de plasament: în mare măsură copiii au fost abandonați de familie, de către mamă, având un periplu instituțional lung prin spitale și centre de copii, lucru care a făcut ca sentimentele și afecțiunea minorilor să fie greu puse la încercare, cu perioade de ușoară tristețe manifestată datorită efectului schimbării mediului. Abandonul de către familie, familii sărace, dezorganizate, cu mari probleme de integrare socială, comportamente cu caracter deviant sau delinvent, climat familial viciat, lipsa resurselor financiare sau a locuinței, reprezintă, pe de o parte, factorii cauzali ai instituționalizării copiilor, dar, pe de altă parte, sunt o realitate a perioadei actuale, care nu poate fi, sub nicio formă, trecută în plan secund din partea factorilor de decizie din stat. Soarta acestor copii este de fapt parte a destinului tinerilor care sunt chemați să asigure progresul societății. Orice tratare cu indiferență sau amânare a rezolvării situației copiilor instituționalizați poate avea consecințe de ansamblu extrem de grave și imprevizibile, cum sunt abandonul școlar, violența și delincvența juvenilă. Devine foarte greu să se formuleze concluzii sintetice cu privire la o categorie socială extinsă numeric, cu o arie atât de largă de probleme cu efecte negative asupra dezvoltării personalității copiilor instituționalizați, este vorba, din nefericire, despre copiii care nu pot avea o viață normală, simplă, dar extrem de importantă: o viață în sânul familiei naturale. Indiferent de motivul care a condus la instituționalizare sau de vârsta acestor ființe vulnerabile, condiția lor umană este departe de a putea fi neglijată, ei se confruntă cu probleme comportamentale, de dezvoltare fizică sau psihică, au probleme de sănătate, de adaptare socială și integrare în mediul social, iar în calitate de viitori adulți, aceștia trebuie să-și asigure independența economică, precum și realizarea personală. Ca urmare, protecția socială a copiilor instituționalizați trebuie să fie un imperativ social al perioadei.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

Ainsworth, R.M., (1962), *The effects of maternal deprivation: a review of findings and controversy in the context of research strategy*, Londra, Penguin Books

Brătianu, I., Roșca, C., (2005), *Copilul instituționalizat-între protecție și abuz*, Editura Lumen, Iași

Bowlby, I., (1973, 1975), *Atachment and Loss*, Penguin Books, London

David, M., Appell, G., (1973), *Loezy ou la maternage insolide*, Paris, Ed. Scarbee, p. 30

Roth-Szamoskozi, M., (1992), *Protecția copilului. Dileme, concepții și metode*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca

Stănciulescu, E., (1997), *Sociologia educației familiale*, vol. I-II, Editura Polirom, Iași

Schifirneț, C., (2004), *Sociologie*, Editura comunicare.ro, colecția Cursuri universitare, București

Spitz, R.A., (1946), *Hospitalism*, A Follow Report an Investigation Described, The Psychoanalytic Study of the Child, vol. II, International Universities PressG

Iulian Boldea, Dumitru-Mircea Buda (Editors)
CONVERGENT DISCOURSES. Exploring the Contexts of Communication
Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, 2016. *Section: Social Sciences*
ISBN: 978-606-8624-17-4

Stativă, E., (coord.), (2002), *Studiu, Abuzul asupra copilului în instituțiile de protecție socială din România*, UNICEF, A.N.P.C.A., I.O.M.C., F.I.C.F., București

***UNICEF, F.I.C.F. (1997), *Studiu, Situația copilului și a familiei în România*, București

***www.A.N.P.C.A.copii.ro, 31 ianuarie 2013, 2016

***(www.unicef.org/crc)-Convenția O.N.U. privind Drepturile Copilului, 1989

***D.G.A.S.P.C., 2015, 2016

***D.G.A.S.P.C. Arad, 2015, 2016

***Legea nr 292/2011, modificată prin O.G. nr. 30/2015

***DJS Arad, 2012